

23 DECEMBER 1887 - 7 JULI 1986

Arie Gerrit Schoonderbeek 1887 - 1986

G.A.H. de Groot

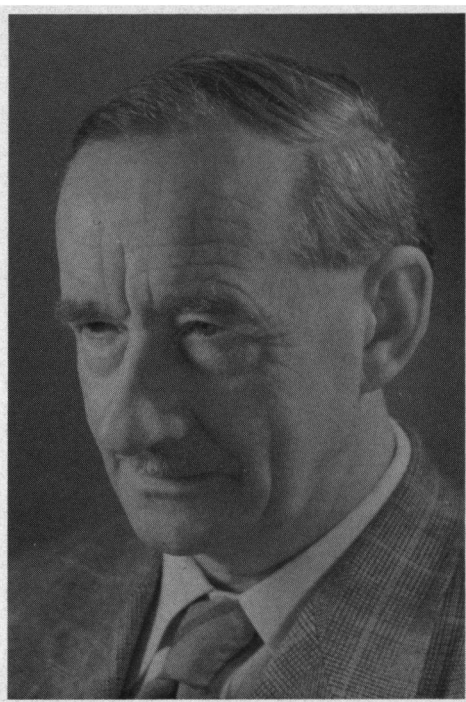
Op maandag 7 juli 1986 is er plotseling een einde gekomen aan het lange en arbeidzame leven van journalist en uitgever Age Schoonderbeek te Laren.

Wellicht kunnen sommige oudere lezers van Het Vogeljaar zich nog herinneren, hoe hij bekend werd als uitgever van de grote Duitse natuurschrijver van de Lüneburger Heide, Hermann Löns (1866 - 1916). Enkele titels: 'Mummelman', 'De eenzame ven', 'De wulpen roepen', 'Op de bergwei', 'De laatste Hansboer', 'De kraaienhut', met schitterende illustraties van Sjoerd Kuperus, Henri van de Velde en Joh. Meijer.

Ontwerp Pieter Kuun.

Ds. Reinder J. de Stoppelaar (ook wel de Nederlandse Hermann Löns genoemd), die iedere week een natuurrubriek had in 'Het Vaderland', liet deze schetsen ook in boekvorm bij Schoonderbeek uitkomen; 'Zon op de golven' (1925), 'Glanzende dagen' (1928), eveneens met illustraties van Sjoerd Kuperus, en het prachtige 'Sprake en Sproke van het jaar' in 1929. Dit laatste boek werd in 1930 uitgeroepen als een van de vijftig best verzorgde boeken van dat jaar. Schitterend zijn ook de verzamelingen 'De roep der velden' (1927), 'De tool der getijden' (1928), en 'De luister van het land' (1930), de zogenaamde 'zwarte banden', waar nog steeds veel vraag naar is bij het antiquariaat, in het bijzonder naar het eerste

Arie Gerrit Schoonderbeek, 1950.
Foto: J. Doeser.

deel. De uitgever verzocht de medewerkers destijds namelijk om een korte levensbeschrijving plus foto bij hun artikel te leveren en daaraan werd door allen voldaan. Omdat onze grootste natuurschrijvers in deze band verzameld waren, heeft dit boek hierdoor een extra waardevol aspect gekregen.

In 1932 liet hij het mooie 'Bruine verten en blinkend zand' van Albertus B. Wigman (1891-1972) met foto's van Job van de Peppel verschijnen.

In 1929 verscheen bij uitgever Schoonderbeek voor het eerst 'De Wandelaar', geïllustreerd maandblad gewijd aan natuurstudie, natuurbescherming, heemschut, geologie, folklore, buitenleven en toerisme, onder

redactie van Rinke Tolman. In een recensie op de nummers 1 - 4 schreef dr. G.A. Brouwer in 'Ardea' jaargang XVIII aflevering 1 - 2, 1929: *'Een compliment aan den uitgever voor den zeer gesoigneerden verschijningsvorm van zijn 'Wandelaar'.*

Daar Rinke Tolman een te eenzijdige benadering bleek te hebben van de bedoelde opzet van het blad, nam de uitgever Schoonderbeek in 1936 zelf het redacteurschap op zich onder de schuilnaam A.V. Fey.

Dr. Jac. P. Thijsse schreef in 1941 een brief aan Schoonderbeek, toen die lange tijd ziek was, over: *'De blijmoedige en aandoenlijk mooie artikelen die Fey schreef in 'De Wandelaar'.* Thijsse wist aanvankelijk niet dat uitgever Schoonderbeek en A.V. Fey één en de zelfde persoon waren.

In de loop van de jaren dertig rijpte bij Schoonderbeek het plan voor een goed vogelzakdetermineerboek, ook betaalbaar voor de smalle beurs. Hij zocht verscheidene tekenaars aan voor 'proeftekeningen', onder anderen Karel Sijmons en Eelco Cornelis Leegstra. Nu was er op Drukkerij Meyer te Wormerveer, waar De Wandelaar gedrukt werd, een zetter, Jan Rijkens, die lucht kreeg van deze plannen en die bevriend was met een veelbelovende, enthousiaste jonge vogelfotograaf: Nol Binsbergen. Jan Rijkens gaf Nol toen de raad, eens met Schoonderbeek te gaan praten en dat deed Nol, met het volgende voorstel: *'Meneer Schoonderbeek, mogen wij dit eens proberen?'*

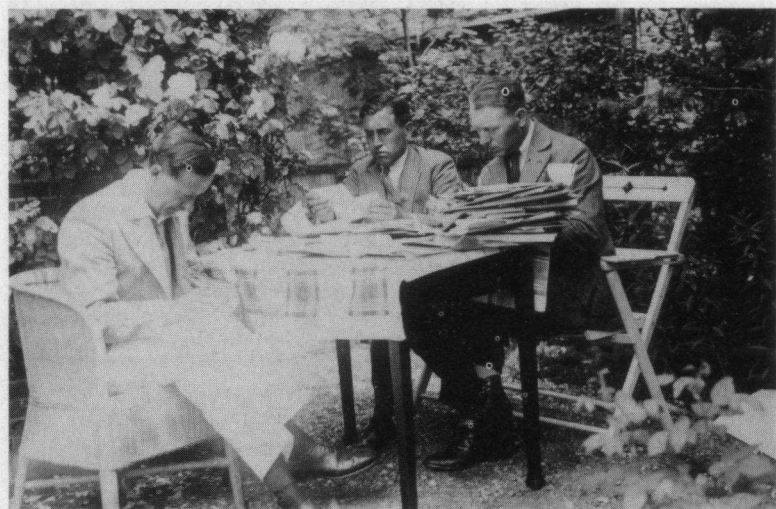
'Wie zijn 'wij'?' informeert de uitgever. *'Wij zijn mr. Dirk Mooy, tekenaar Rein Stuurman en ik, alle drie Zaankanters.'* De uitgever dacht lang na. Hij had reeds de auteurs voor het boekje op het oog: Rinke Tolman en diens vriend ds. J.I. van Schaïck, die reeds landelijk

ke bekendheid hadden. *'Ik durf het alleen aan als een academisch gevormd ornitholoog de supervisie op zich neemt en het boek van een inleiding wil voorzien',* antwoordde hij ten slotte. De ornitholoog werd dr. (later tevens prof.) G.J. van Oordt, die het in overweging wilde nemen. *'Ik wil eerst een aantal afbeeldingen zien en eventuele verbeteringen aanbrenge',* schreef hij. Het driemanschap ging aan de slag, tekst en tekeningen werden ter beoordeling naar hem in Bilthoven gestuurd. De uitgever had inmiddels, na lang wikken en wegen, de gevleugelde titel gevonden die hij z'n boekje wilde meegeven, en *'Zien is Kennen!'* was geboren. Het boek 'met de bekende knoopsluiting' verscheen in 1937. *'Man, man, wat maak je toch een reclame voor dat boek!'*, schreef Thijsse hem eens. Maar wie realiseerde zich de grote risico's van een dergelijke uitgave in die crisisjaren? De enorme investering, die de honderden gekleurde afbeeldingen alleen al vergden. 't Was slagen of failliet gaan. 't Werd dus slagen, dank zij zijn inspanningen en dit is tevens de grote aanzet geweest voor het landelijk bekend worden van het verdienstelijke werk van Rein Stuurman.

Auteursrechtelijk gezien, is het boek in opdracht vervaardigd. Dat is in dit blad door verscheidene scribenten in een onjuist daglicht geplaatst. Zonder iets te willen afdoen aan het verdienstelijke werk van de samenstellers, zijn wij blij, bij deze gelegenheid uitgever Schoonderbeek de eer te kunnen geven die hem volledig toekomt, als de eigenlijke schepper van het boekje.

Bij het tienjarig bestaan van 'De Wandelaar' schreef dr. Jac P. Thijsse een felicitatie in het decembernummer 1938 (zie bijvoegsel).

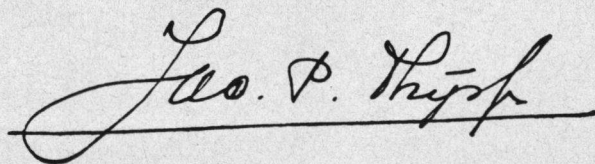
Het was het begin van een jarenlange vriend-

Redactievergadering van 'De Wandelaar' in 1932 (vierde jaargang). Van links naar rechts: A.G. Schoonderbeek, Henk Vink en Rinke Tolman.

Dr. JAC. P. THIJSSE:

Bij het volbrengen van den tienden Jaargang van „De Wandelaar” wensch ik u van harte geluk. De naam van uw tijdschrift is op zichzelf een program en dat program bebt u getrouw vervuld. Stuur het Nederlandsche Volk „de wei in” naar alles wat mooi is en wetenswaard, naar schoonheid van stad en land, naar indrukwekkend gebeuren van bemel en aarde. En in enger verband ben ik er dankbaar voor, dat ook „De Wandelaar” meewerkt om den zin in natuurgenoet en natuurstudie aan te wakkeren en bij ons volk de overtuiging te sterken, dat uit alle macht gestreden moet worden voor het behoud van het zuivere Nederlandsche Landschap, voor onze bewonderenswaardige inheemsche Flora en Fauna.

Dit schreef dr. Jac. P. Thijsse ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van 'De Wandelaar' in het decembernummer van 1938.

schap met deze grote Nederlander. Thijsse zag 'De Wandelaar' niet als concurrent van zijn tijdschrift 'De Levende Natuur'.

Schoonderbeek kon inmiddels over een verzameling schitterende foto's beschikken, die mogelijk als illustratie in een mooi vogelboek konden dienen.

'Het mooiste vogelboek' was reeds geschreven, maar door verouderde vormgeving in de vergetelheid geraakt. Dat was Thijsse's 'Het Vogeljaar' (eerste drie drukken verschenen in 1903/1904, 1913, 1923). De toenmalige uitgever S. Versluys wilde deze 'erfating van zijn voorvader' wel overdoen, samen met het bekende 'Het Vogelboekje'.

Deze vierde druk van 'Het Vogeljaar' ver-

scheen in 1939/1940 in twee delen, te weten 'Bij huis en hof' en 'In breder kring'. In 1942 verscheen reeds de vijfde druk. Het papier voor deze uitgave was eigenlijk voor het tijdschrift bestemd, maar de kans was groot dat de Duitsers deze papiervoorraad in beslag zouden nemen. Graag had Thijsse van 'Het Vogeljaar' een volksuitgave gezien (zie kopie). 'Het Vogelboekje' werd door Rein Stuurman geïllustreerd en Thijsse vond deze tekeningen prachtig: 'Het Vogelboekje zal dank zij onzen vriend Stuurman een goed figuur maken'.

Na tijdens de bezetting verboden te zijn geweest (de uitgever weigerde wervende advertenties op te nemen voor Arbeidsdienst en Waffen-SS) verscheen in 1948 'De Wandelaar' opnieuw, maar niet in zijn oude glorie. De naoorlogse jaren waren te moeilijk voor een dergelijk blad, er moest te veel geld bij en in 1949 nam Schoonderbeek afscheid van zijn tijdschrift. Als A.V. Fey was hij van 1936 tot num-

Dr. JAC. P. THIJSSE
BLOEMENDAAL

12 Aug 41

Waarde heer Schoonderbeek

Hartelijk dank voor de toezending van de mooie en toch degelijke reeks. Als u het gedaan kon krijgen, dat op alle Nederlandse en Vlaamse scholen een exemplaar van het Vogeljaar en een aan hem is kennen aanwezig moest zijn, dan konden we eens over een volksuitgave als vijfde druk gaan denken.

Met heel hartelijke groeten. Hoogachtend

Uw
Jac. P. Thijsse

A.G. Schoonderbeek met zijn geliefde hond, 26 oktober 1964.

Brief van dr. Jac. P. Thijsse aan A.G. Schoonderbeek, gedateerd 12 augustus 1941.

Redactionele bijeenkomst. Van links naar rechts: mevrouw Stephan (secretaresse), A.G. Schoonderbeek, Jaap Dooser en Ger Soutendijk. Omstreeks 1937.

mer 8-9, augustus/september 1949 van de 17de jaargang hoofdredacteur van dit fraaie blad. Een fusie met 'In weer en wind', met als nieuwe naam 'De Wandelaar in weer en wind' van de redacteuren Rinke Tolman, drs. Fop J. Brouwer, Jan P. Strijbos en ds. J.I. van Schaïck was evenmin een lang leven beschoren en met het decembernummer van 1955 hield het blad op te bestaan.

Veel heeft Schoonderbeek gedaan om de belangstelling voor de natuur te wekken.

*Ga de natuur in!
Zij boeit, zij sterkt,
Zij verkwikt
Zij geeft evenwicht.*

luidde de tekst in een van zijn talloze advertenties. Tot zijn laatste uitgave behoren de reprints van de prentenboeken en kalenders van Theo van Hoytema, werk waarmee hij een enorm (moreel) succes behaalde en waarmee hij zoveel roem en eer oogstte, dat het hem soms bijna beschaamd maakte. De kalender voor het komende jaar gaat vergezeld van een litho, als blijk van erkentelijkheid voor de kopers, die het hem mogelijk hebben gemaakt het werk van de goede mens en groot kunstenaar Theo van Hoytema aan de vergetelheid te ontrukken. Merkwaardigerwijs is dit woord van dank aan de kopers tevens zijn afscheid geworden. Als men Age Schoonderbeek zelf vroeg naar

het waarom van dit succesvolle, lange, buitengewoon arbeidzame en rijke leven, dan haalde hij de laatste woorden aan uit Jörn Uhl, roman van Gustav Frenssen: '*Well er Vertrauen hatte und dehmütig war*' - Omdat hij ootmoedig was en vertrouwen had.

■ G.A.H. de Groot, Zevenhuizerstraat 32,
3828 BD Hoogland, 033 - 801 406.

Van Hoytema-kalender 1987

Uitgever A.G. Schoonderbeek, voorvechter om Theo van Hoytema uit de vergetelheid te ontrukken, heeft zelf de uitgifte van de kalender 1987 niet meer mogen meemaken. Uit dank heeft de uitgever bij de twaalfde jaargang van deze kalender een zeldzame aquarel van Van Hoytema in de vorm van een litho voor de kopers toegevoegd. De Van Hoytema-kalender is in die twaalf jaar een waar begrip geworden en heeft zelfs de grootste sceptici begripvol gemaakt voor deze ongewone kunst.

De kalender voor 1987 is een echte 'eendenkalender' waarin houdingen van eenden zo eenvoudig en toch zo raak zijn weergelegd. Zou dit echt nu de laatste kalender worden van Van Hoytema in facsimile druk?

Van Hoytema-kalender 1987. Uitgevoerd in veelkleuren-offset, formaat 45 x 21 cm. Uitg. A.G. Schoonderbeek, Jordaan 40, 1251 PD Laren N.-H., 02153 - 83 933. Ook verkrijgbaar bij de erkende boekhandel. Prijs 24,90.